

Písomný výstup pedagogického klubu

1. Prioritná os	Vzdelávanie
2. Špecifický cieľ	1.1.1 Zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov
3. Prijímateľ	Gymnázium Pavla Horova, Masarykova 1, Michalovce 07179
4. Názov projektu	GPH - Reserata pro Futuro
5. Kód projektu ITMS2014+	312011U411
6. Názov pedagogického klubu	Dejepis-čitateľská gramotnosť
7. Meno koordinátora pedagogického klubu	PhDr. Michal Košičan PhD.
8. Školský polrok	september 2021 – január 2022
9. Odkaz na webové sídlo zverejnenia písomného výstupu	https://www.gphmi.sk/gph-reserata-pro-futuro/

10.

Úvod:

Stručná anotácia

V nadväznosti na primárne definované ciele činnosti práce klubu Dejepis čitateľská gramotnosť a metódy, ktoré jeho členovia diskutovali a reflektovali podľa obsahového plánu jednotlivých stretnutí, má byť predložený výstup prvkom, motivujúcim žiaka pri uplatňovaní zásad čitateľskej gramotnosti najmä k samostatnému uvažovaniu, rozvoju historického myslenia nad konkrétnymi udalosťami, samostatnej bádateľskej aktivite bazálne ukotvenej na prácu so sprostredkovaným pramenným historickým materiálom, ktorý žiak prijíma so zreteľom na rozvoj kritického uvažovania o historických počinoch jednotlivých protagonistov minulých udalostí ľudskej spoločnosti

Kľúčové slová: Slováci, Matica slovenská, Nová škola, Slovenská národná strana, pasivita, vyst'ahovalectvo, Martinská deklarácia, Košický vládny program, Slovenská republika

Zámer a priblíženie témy písomného výstupu : Na základe práce s priloženým pramenným materiálom viažucim sa na problematiku postavenia a formovania Slovákov od 60 – tych rokov 19. storočia až po koniec 20 storočia(vložené v jadre tohto výstupu) a za pomoci vlastnej analyticko – kritickej reflexie viazanej na atribúty požadovanej úrovne rozvoja čitateľskej gramotnosti pochopia žiaci zložitosť a zákonitosť parciálnych dejov a procesov dotvárajúcich konečný obraz nášho etnika a národa.

Jadro:**Popis témy/problém dôvod**

Stanovy Matice slovenskej (In: Bartl, J., Kačírtek, E., Otčenáš, M.: Dejepis – národné dejiny pre 2. ročník gymnázií. Bratislava 2002, s. 134 – 135), ISBN 80-08-03167-0

§ 1. Slovenská Matica je jednota milovníkov národa a života slovenského a jej cieľ: v členoch slovenského národa mravniu a umnú vzdelanosť budiť, rozširovať a utvrdzovať; slovenskú literatúru a krásne umenia pestovať a podporovať a tým i hmotný dobrobyt slovenského národu napomáhať a na jeho zvelebení pracovať.

§ 2. Štátne a náboženské záležitosti vytvorené sú z úkolu Matice slovenskej.

§ 3. Prostriedky, ktoré Matica slovenská užíva k dosiahnutiu v § 1. vyznačeného cieľ sú:

- a) vydávanie a rozširovanie slovenských kníh a umeleckých výtvorov,
- b) literárne, umelecké, vedecké, prírodospytné a starožitné zbierky,
- c) písomné a ústne rozjímnia o predmetoch literárnych, umeleckých, vedeckých a mravovzdelávacích,
- d) stále alebo dočasné podporovanie národných vedomcov a umelcov a vystavovanie odmiem za vedecké a umelecké diela.

§ 4. Po ustrojení svojom poprosí Slovenská Matica jedného z vysokopostavených, národu a životu slovenskému blahosklonných mužov za svojeho Ochrancu, ktorému nenádobno byť členom Slovenskej Matice, a len tú čestnú úlohu prejme na seba, aby Slovenskú Maticu a jej v týchto stanovách vyznačené účinkovanie či z vlastnej blahosklonnosti a či na požiadanie ochraňoval...

§ 31. Slovenská Matica stojí vo vzájomnom pomere so všetkými povolenými slovenskými literárnymi spolkami a posielala im všetky na svoje trovy vydané knihy a umelecké výtvyry zdarma.

Otázky pre žiaka k práci s prameňom

1. Na základe práce s ukážkou nájdite tri argumenty pre opodstatnenosť existencie Matice slovenskej.
2. V uvedenej ukážke nájdite a odcitujte definíciu zoskupenia definovaného ako Matica slovenská.
3. Po preštudovaní paragrafu 4 uvážte, koho by bolo možné v časoch vzniku Matice slovenskej (1863) pasovať za jej ochrancu

Ján Palárik o Novej škole slovenskej (In: Bartl, J., Kačírtek, E., Otčenáš, M.: Dejepis – národné dejiny pre 2. ročník gymnázií. Bratislava 2002, s. 146), ISBN 80-08-03167-0

Naše presvedčenie bolo a je, že otázka národnia pre nás Slovákov nie kroz štátnikov rakúsko-nemeckých, nie na základe jednoty ríše rakúskej, lež na základe našej ústavy uhorskej, na sneme krajinskom riešená bude, a aby šťastlivo k prospechu národa riešená bola, k tomu nie pomoc z Viedne, lež jedine upovedomelosť, zaujatosť a odhodlanosť, vôbec mravnia sila národa samého, jehož železná vytrvalosť a solidarita s ostatnými nemaďarskými národnosťami, a vôbec hľadanie priateľov a verných spojencov tu doma nám je potrebná.

... Tu doma, na základe našej ústavy krajinskej je najprirodzenejšia a najreálnejšia pôda, ktorú z piadi na piad' zaujímať na zaujatej v medzách zákona pohybovať sa a dejstvovať s prospechom môžeme, inej pôdy účinkovania za naše národné práva pre nás niet, tu teda musíme sily svoje napínať a sústreďovať, tu priateľov a prívržencov hľadať, tu je boj síce ťažký, ale nádej víťazstva istá, všade indej záhadná, klamná a neistá.

Otázky pre žiaka k práci s prameňom

1. Z textu zistite, kde vidí Ján Palárik priestor na riešenie problémov slovenského etnika koncom 19. storočia.
2. Uveďte a kriticky reflektujte, 4 atribúty – vlastnosti slovenského národa, ktorými má podľa Palárika v boji za národné práva disponovať.

„OSVEDČENIE“ SLOVENSKEJ NÁRODNEJ STRANY ZA PASIVITU PRI VOĽBÁCH DO UHORSKÉHO SNEMU (1884) (In: Bartl, J., Kačirek, E., Otčenáš, M.: Dejepis – národné dejiny pre 2. ročník gymnázií. Bratislava 2002, s. 147), ISBN 80-08-03167-0

Slovenská národná stránka pri každej zavdanej príležitosti slávnostne a úprimne vyslovila a v jej mene i prítomne osvedčujeme, ako nezlomnú vernosť naproti Jeho Veličenstvu cisárovi rakúskemu a nášmu dedičnému a zákonnému apoštolskému kráľovi uhorskému, tak aj nezlomnú vernosť a oddanosť naproti našej dedovizni, vlasti uhorskej. ...

Nie neznášanlivosť, nie nevlasteneckosť, nie ľahostajnosť naproti ústavnosti primäli Slovenskú národnú stránku k pasivite zoči-voči terajším voľbám snemovým.

Primälo ju neznášanlivé, nevlastenecké nakladanie s ňou zo strany iných stránok a orgánov ich verejnej mienky, zo strany štátnu moc privlastnivšej si čiastky spoluobčianstva a zo strany ústrojov krajiny a právomocí.

Primälo ju ducha ústavnosti odporujúce vykladanie a prevádzanie ústavnosti v praxi občianskeho, spoločenského, pravomocnostenského a štátneho života vôbec, ale hlavne v poľahu na Slovenskú národnú stránku.

Primäla ju tá boľastnotrpká skúsenosť, že pri používaní svojich zákonom určite vyznačených ústavných práv, občianstvo slovenské nie podpory, ale ani ochrany nikde nenachádza...

Otázky pre žiaka k práci s prameňom

1. Vyčítajte z textu, komu Slovenská národná strana vo svojom postoji pri riešení národných problémov Slovákov vyslovuje vernosť
2. Na základe predloženej ukážky definujte 3 dôvody, ktoré SNS viedli k pasívnemu prístupu k voľbám snemovým.
3. Na základe textu o Novej škole slovenskej Jána Palárika a textu o pasivite SNS vyslovte svoj návrh vlastností slovenského národa, ktoré by si napriek odlišnému postoju oboch skupín mal zachovať. Svoje rozhodnutie vysvetlite.

Jozef Škultéty: Slováci hľad' me, aby sme sa nestratili po svete, 1911 (In: Bocková, A., Kačirek, E., Kodajová, D., Tomková, M.: Dejepis pre 2. ročník gymnázií a stredných škôl. Bratislava 2013, s. 213), ISBN 978-80-10-02570-1

Z hospodárskej stránky veci by chodenie do Ameriky bolo spojené so značným prospechom: do slovenských krajov prichádzali spoza oceána každoročne veľké peniaze, naši ľudia si splácajú dlhy, vyslobodzujú sa z rúk úžerníkov, kupujú naspäť svoje otcovské zeme i nové nehnuteľné majetky si nadobúdajú... no keď potom čítame, že veľká časť našich ľudí sa už nevracia domov a je v Amerike pre slovenský národ stratená, i stisne nám srdce od bóľu a s trpkosťou hľadáme na domy postavené za doláre, na role za doláre kúpené. Pridraho príde slovenskému národu takéto rozhojnenie majetku: platí zaň krvou a kosťami svojich synov, nevracajúcich sa spoza oceána. Vôbec statočnému človeku je ťažko vidieť, že rod jeho tratí sa po svete... Vôbec každý, kto si slovenského rodu, staraj sa, aby sa Slováci nestratili po svete, aby nezaniikli, aby slovenský národ bol zachránený a rástol, prosperoval.

Otázky pre žiaka k práci s prameňom

1. Na základe textu vyslovte najväčšie pozitíva a negatíva slovenského vyst'ahovalectva na prelome 19. a 20. storočia.

Rezolúcia zo zhromaždenia slovenských robotníkov v Liptovskom Mikuláši 1. mája 1918 (In: Ratkoš, P., Butvin, J., Kropilák, M., Vartíková, M.: Z prameňov našich dejín. Bratislava 1974, s. 243 – 245), 67-220-74

R. 1918, 1. máj

... „Už štyri roky zúriaca svetová vojna vyžiadala si od všetkých národov sveta, medzi nimi i od uhorskej vetvy československého kmeňa, dosiaľ neslýchaných obetí na majetkoch, krvi i životoch. Tieto nesmierne obete sme znášali a znášame v tom povedomí, že bojujeme za vec spravodlivú a svätú; za najvyššie majetky ľudstva, za rovnakú slobodu všetkých bojujúcich tried i národov rakúsko-uhorskej monarchie.

No s ľútosťou konštatujeme, že v týchto nádejach sme sa sklamali, lebo smer politiky úradnej, zahraničnej a vnútornej berie sa cestou protidemokratickou a terajšie vlády používajú všetkých protiludových prostriedkov pred vojny, aby najväčšiu ťarchu tejto svetovej vojny znášajúce široké masy ľudové o zaslúžené práva a slobody pripravili. Proti tomuto zavádzaniu a úskočnému pokračovaniu terajších vlád dôrazne protestujeme a žiadame:

1. Aby sa vlády chytili každej príležitosti uzavrieť mier spravodlivý a trvalý, zakladajúci sa na poctivom riešení všetkých zahraničných a vnútropolitických otázok, mier, ktorý zabráni vzplanutiu nových vojen a prinesie žiadaný pokoj a slobodu všetkým národom Európy.

2. Ako prirodzený následok uznanej slobody žiadame bezpodmienečné uznanie práva na samourčenie všetkých národov nielen za hranicami našej monarchie, ale i národov Rakúsko-Uhorska, teda i uhorskej vetvy československého kmeňa.

4. Žiadame úplnú slobodu tlače slova a protestujeme proti tomu, aby verejná mienka občanov s pomocou cenzúry bola umlčovaná nielen pri vydávaní, ale i pri rozširovaní slovenských časopisov, ďalej proti zbytočnému tútorstvu našej vlády, ktorá tajnými nariadeniami hatí prístup časopisov nielen z ďalekého zahraničia, ale i zo susedného Rakúska.

6. Žiadame, aby osemhodinový pracovný čas bol zákonom zaistený.

Žiadame rovnosť vo všetkom, nielen na bojištiach, kde ide o život, ale aj za bojišťami.

Nech žije všeobecné volebné právo! Nech žije svetový mier! Nech žije rovnosť a sloboda národov!“

Otázky pre žiaka k práci s prameňom

1. Na základe textu vyabstrahujte 4 požiadavky, ktorými je možné pre Slovákov na začiatku 20. storočia demokratizovať podmienky pre ďalší život a národné a politické aktivity.

Deklarácia slovenského národa (In: Ratkoš, P., Butvin, J., Kropilák, M., Vartíková, M.: Z prameňov našich dejín. Bratislava 1974, s. 248 – 249), 67-220-74

R. 1918, 30. október

Národná rada česko-slovenského národa v Uhorsku obydlého osvedčuje:

1. Slovenský národ je čiastka i rečove i kultúrno-historicky jednotného česko-slovenského národa. Na všetkých kultúrnych bojoch, ktoré viedol český národ a ktoré ho urobili známym po celom svete, mala účasť slovenská vetev.

2. Pre tento česko-slovenský národ žiadame i my neobmedzené samourčovacie právo na základe úplnej neodvislosti. Na základe tejto zásady prejavujeme svoj súhlas s tým novoutvoreným medzinárodným právnym položením, ktoré dňa 18. októbra 1918 formuloval prezident Wilson a ktoré dňa 27. októbra 1918 uznal rakúsko-uhorský minister zahraničia.

3. Žiadame okamžité uzavretie pokoja, a síce na všeľudských kresťanských zásadách, aby pokoj bol taký, že by medzinárodnoprávnymi zárukami znemožňoval ďalšiu vojnu a ďalšie zbrojenie.

Sme presvedčení, že náš snaživý a nadaný slovenský národ, ktorý vzdor neslýchanému útisku dospel na taký stupeň národnej kultúry, nebude vylúčený z požehnaní pokoja a zo spolku národov, ale jemu

bude popriate, aby podľa svojho rázu mohol sa vyvíjať a podľa svojich síl prispel ku všeobecnému pokroku človečenstva...

Otázky pre žiaka k práci s prameňom

1. Definujte ako je vnímaný Slovenský národ na základe predloženého textu.
2. Vyvodte z textu 4. požiadavky, ktoré by mali viesť na začiatku 20. storočia nielen k demokratizácii postavenia Slovákov, ale aj ku „všeobecnému pokroku človečenstva“.

Košický vládný program, 5. 4. 1945 (In: Bartlová, A., Letz, R.: Dejepis pre 3. ročník gymnázií. Národné dejiny. Bratislava 2005, s. 123), ISBN 80-10-00031-0

VI. Vláda sa bude ako prvá domáca vláda Republiky považovať za stelesnenie československého štátneho spoločenstva, založeného na nových zásadách. Urobí sa koniec všetkým starým sporom a vychádzajúc z uznania Slovákov ako nacionálne samobytného národa, bude sa vláda od začiatku dôsledne snažiť, aby v československom pomere bola uskutočnená zásada „rovný s rovným“ a aby sa tak uplatnilo skutočné bratstvo medzi obidvoma národmi.

Uznávajúc, že Slováci majú byť pánmi vo svojej slovenskej zemi práve tak ako Česi vo svojej národnej domovine, a že Republika bude obnovovaná ako spoločný štát rovnoprávných národov, českého a slovenského, vyjadrí vláda toto uznanie dôležitými aktami. V Slovenskej národnej rade, opierajúcej sa o Národné výbory v obciach a okresoch, bude vidieť nielen oprávnenú predstaviteľku samostatného slovenského národa, ale aj nositeľku štátnej moci na území Slovenska (moci zákonodarnej, vládnej a výkonnej)...

Otázky pre žiaka k práci s prameňom

1. Ako má byť na základe predloženého textu definované postavenie a spolužitie Čechov a Slovákov po roku 1945?
2. Aké úlohy a právomoci má v novom povojnovom Československu plniť Slovenská národná rada?

Ústavný zákon č. 542/1992 Zb. z 25. 11. 1992 o zániku Českej a Slovenskej federatívnej republiky (In: Bartlová, A., Letz, R.: Dejepis pre 3. ročník gymnázií. Národné dejiny. Bratislava 2005, s. 183), ISBN 80-10-00031-0

Čl. 1 (1) Uplynutím 31. decembra 1992 zaniká Česká a Slovenská Federatívna Republika.

(2) Nástupníckymi štátmi Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky sú Česká republika a Slovenská republika.

Čl. 2 Pôsobnosť Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, ktorá jej bola zverená ústavnými a inými zákonmi, prechádza na Českú republiku a na Slovenskú republiku 1. januárom 1993.

Čl. 3 (1) Zánikom Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky zanikajú štátne orgány Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky. Súčasne zanikajú ozbrojené sily a ozbrojené bezpečnostné zložky Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky a rozpočtové a príspevkové organizácie napojené na štátny rozpočet Českej a Slovenskej Federatívnej republiky a štátne organizácie v pôsobnosti Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, ktoré boli zriadené zákonom.

(2) Česká republika a Slovenská republika nesmú po zániku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky používať štátne symboly Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky.

Otázky pre žiaka k práci s prameňom

1. Vymenujte na základe práce s ukážkou najdôležitejšie zmeny, ku ktorým má dôjsť v štátnom zväzku Českej a Slovenskej federatívnej republiky uplynutím 31. decembra 1992.

Bibliografia použitá vo výstupe :

1. Stanovy Matice slovenskej (In: Bartl, J., Kačírek, L., Otčenáš, M.: Dejepis – národné dejiny pre 2. ročník gymnázií. Bratislava 2002, s. 134 – 135), ISBN 80-08-03167-0
2. Ján Palárik o Novej škole slovenskej (In: Bartl, J., Kačírek, L., Otčenáš, M.: Dejepis – národné dejiny pre 2. ročník gymnázií. Bratislava 2002, s. 146), ISBN 80-08-03167-0
3. „OSVEDČENIE“ SLOVENSKEJ NÁRODNEJ STRANY ZA PASIVITU PRI VOLBÁCH DO UHORSKÉHO SNEMU (1884) (In: Bartl, J., Kačírek, L., Otčenáš, M.: Dejepis – národné dejiny pre 2. ročník gymnázií. Bratislava 2002, s. 147), ISBN 80-08-03167-0
4. Jozef Škultéty: Slováci hľadme, aby sme sa nestratili po svete, 1911 (In: Bocková, A., Kačírek, L., Kodajová, D., Tomková, M.: Dejepis pre 2. ročník gymnázií a stredných škôl. Bratislava 2013, s. 213), ISBN 978-80-10-02570-1
5. Rezolúcia zo zhromaždenia slovenských robotníkov v Liptovskom Mikuláši 1. mája 1918 (In: Ratkoš, P., Butvin, J., Kropilák, M., Vartíková, M.: Z prameňov našich dejín. Bratislava 1974, s. 243 – 245), 67-220-74
6. Deklarácia slovenského národa (In: Ratkoš, P., Butvin, J., Kropilák, M., Vartíková, M.: Z prameňov našich dejín. Bratislava 1974, s. 248 – 249), 67-220-74
7. Košický vládný program, 5. 4. 1945 (In: Bartlová, A., Letz, R.: Dejepis pre 3. ročník gymnázií. Národné dejiny. Bratislava 2005, s. 123), ISBN 80-10-00031-0
8. Ústavný zákon č. 542/1992 Zb. z 25. 11. 1992 o zániku Českej a Slovenskej federatívnej republiky (In: Bartlová, A., Letz, R.: Dejepis pre 3. ročník gymnázií. Národné dejiny. Bratislava 2005, s. 183), ISBN 80-10-00031-0

Záver:

Zhrnutia a odporúčania pre činnosť pedagogických zamestnancov

Členovia klubu sa zhodli na:

- neustálej potrebe dotvárania portfólia historických prameňov pri výučbe ďalších tém aj mimo tohoto projektu
- potrebe vzájomného odovzdávania skúseností
- pozitívnej percepcii samostatnej práce žiakov s pramenným materiálom a nabádaní k samostatnej bádateľskej aktivite žiakov

11. Vypracoval (meno, priezvisko)	PhDr. Michal Košičan PhD.
12. Dátum	25.01.2022
13. Podpis	
14. Schválil (meno, priezvisko)	RNDr. Renáta Gaľová
15. Dátum	27.01.2022
16. Podpis	